

הרב אריאל בר-אלי

נזקי רכוש בתאונת דרכים

תאור המקרה

בתאריך ז' מרחשון תשע"א נסע התובע אלי כהן ברכב טויוטה ברחוב נחלת שלמה במפגש עם רחוב אור לציון, בנתיבות. דוד לוי, הנתבע, הגיע מרחוב אור לציון עם הטרקטורון ונכנס לרחוב נחלת שלמה בלא שנתן זכות קדימה לאלי. הטרקטורון פרץ לכביש לפני שאלי הגיע לאותו מקום. אלי פגע בטרקטורון וכתוצאה מהמפגש עף עם הרכב לצד ימין והתהפך.

אלי פונה לבית חולים באמבולנס ושחרר באותו יום, הרכב ניזוק מכל צדדיו.

טענות ותביעות התובע

נסעתי במהירות המותרת ולא היתה לי שום אפשרות למנוע את ההתנגשות. דוד התפרץ לצומת ויותר מכך לאחר התאונה הוא נעלם והשאיר אותי פצוע ברכב.

על כן, עליו לשלם את כל נזקי.

פירוט התביעה:

מחיר הרכב כפי שמופיע במחירון	15200 ₪.
גרר	340 ₪.
שמאי	812 ₪.
החזר הוצאות של נסיעות למשטרה, וחיפוש רכב חילופי	200 ₪.
דלק שנשפך	100 ₪
שלושה ימי עבודה-	600 ₪.
העברת בעלות-	200 ₪
בדיקת משכון	100 ₪

ריבית בנקאית –	211 ₪
גדר שנהרסה למשפחת צברי	300- ₪
הוצאות משפט-	150 ₪
סך הכול-	18,213 ₪

טענות הנתבע

לטענת הנתבע, הוא לא ברח ממקום האירוע אלא הלך לראות מה עם הנוסע שהיה עימו.

לטענתו, התגובה של אלי לכך שהוא נכנס למסלול הנסיעה שלו מוגזמת ומעידה על נסיעה במהירות מופרזת. היה עליו לנווט את הרכב הצידה ולא להמשיך ולנסוע ישר, לכן גם הוא מוגדר כפושע.

הטוען הרבני הוסיף טענות הלכתיות:

א. כפי שטען הנתבע, גם התובע פשע. במפגש בין שניים שפשעו, פטורים מהנזקים ההדדיים (סימן שעח סעיף ז).

ב. אם הנתבע הספיק לבלום לפני המפגש נמצא שרכב הטויוטה פגע בטרקטורון עומד, והרי הדין הוא שבור פטור על כלים (סימן תי סעיף כא), ועל כן הנתבע פטור מתשלום נזקי הרכב.

ג. דוד נסע להביא חלות לשבת והרי ההלכה היא שמי שרץ בערב שבת פטור מנזק כי יש לו רשות לכך (סימן שעח סעיף ח).

ד. יש לקזז משומת הנזק את שווי שרידי הרכב, יש מנוע תקין ששווה אלפי שקלים. על אף שהמדינה החליטה להוריד את הרכב מהכביש אין אנו מתחשבים בזה אלא בערך האמיתי שלו (על פי שעח סעיף ט).

ברור הדין:

מי פשע

בית הדין המתין מספר חודשים לכך שיגיע דו"ח משטרתי על התאונה. על פי הדו"ח, האחריות היחידה לתאונה מוטלת על דוד אשר לא ציית לתמרור 36 ולא נתן זכות קדימה. לא נמצא שום ביסוס עובדתי לכך שאלי נסע במהירות.

גם מן הבחינה ההלכתית אין להניח שאלי נסע במהירות מופרזת ללא ביסוס מציאותי, שחזקה עליו שנהג לפי כללי התנועה. לכן אנו דוחים את הטענה שאלי נחשב לנוהג ש"לא ברשות".

על כן, כל האחריות לנזק מוטלת על דוד.

האם פטור מדין ריצה בערב שבת

בית הדין דוחה את הטענה שמכיוון שמדובר על נסיעה להביא חלות שבת וביום שישי מותר לרוץ לצורך כך יש לפטור את הנתבע. שכן, ברור שיש להבחין בין ריצה ברחוב המותרת בערב שבת, לבין התפרצות ברכב לצומת בניגוד לחוקי התנועה. כאן מדובר על פעולה שיש בה משום סיכון חיי אדם ולכך היא אסורה.

האם הנתבע פטור – כדין בור שפטור על הכלים

בדו"ח המשטרתי אין התייחסות מפורשת לשאלה באיזה מצב היה דוד בזמן המפגש בין המכוניות, דהיינו האם הטרקטורון עמד במקומו או שהיה בתנועה. דוד טוען שהוא הספיק לבלום את הרכב לפני התאונה. אם נקבל את דבריו ונניח שהרכב עמד, לכאורה הוא נחשב לבור ברשות הרבים. ממילא דוד פטור מחיוב הנזק, שכן המכונית שנפגעה נחשבת לעניין זה ככלי שניזוק בבור ופטור (סימן תי סעיף כא).

אולם נראה, שלנזק מטרקטורון הנשלט על ידי דוד יש דין של אדם המזיק, אף אם עמד במקומו בלא תנועה. הלכה זו עולה מתוך דברי המשנה בב"ק (לא,ב) המחייבת אדם שנשא קורה אשר עמד במקומו ונתקל בו אדם שנשא חבית. החיוב הוא מדין אדם המזיק למרות שבעל הקורה עמד במקומו, ופירש הנמו"י "היכא דקאי אנפשיה לאו תולדה דבור היא אלא כמאן דאזקיה בידיים דמי". דהיינו, למרות שכאשר אדם נפל והוא מוטל על הרצפה דינו כדין בור אך אם האדם עומד במקומו יש לו דין של אדם המזיק משום שהוא שולט במעשיו (וכן פסק בשו"ת עטרת דבורה סימן נב).

שומת הרכב

בעקבות דו"ח השמאי הרכב הושבת ואין אפשרות להחזיר אותו אל הכביש, לכן ניתן למכור אותו רק לחלקים. השומה המקובלת היא ערך של 10% משווי הרכב כפי שכתב השמאי, במקרה שלנו מדובר על 1470 ₪.

אין להשוות שומה זאת להלכה שהביא הטוען הרבני מסימן שע"ח, היות ושם בעל הסוס הוא גוי שבכוח הזרוע קובע סכום מופרז, ואז אין אנו מתחשבים בדעתו. כאן המדינה לפי כללים הגיוניים מחליטה על הורדה מהכביש והחלטה זו משפיעה על כל השוק. מחיר של רכב שהורד מהכביש הוא כפי שקבע השמאי ואי אפשר להתעלם מכך.

מסקנה

דוד חייב בנזקי הרכב שנפגע. שומת הנזק היא כפי שקבע השמאי 13,230 ₪ בהנחה ששרידי הרכב נשארים בידי אלי.

תביעות נלוות הקשורות לרכב

1. דוח שמאי - אלי תובע את תשלום על דו"ח השמאי על סך 812 ₪.

אנו סבורים שאין מקום לחייב את דוד בתשלום על כך משום שהוא לא צריך את השומה. הוא מצידו יברר בכוחות עצמו את שומת הנזק, אלי הוא זה שרצה שומה מדויקת אם כן היא משרתת אותו בלבד.

2. עלויות גרירה - אלי תובע החזר של גרירת הרכב על סך 340 ₪ (גרירה משטרתית על מנת לפנות את מקום התאונה וגרירה פרטית למוסד). חובה זו מוטלת על דוד כמבואר בבא קמא (יא) לגבי טורח העלאת נבלה מהבור שזו חובתו של המזיק- "מניין שעל בעל הבור להעלות את הנבלה תלמוד לומר - והמת יהיה לו".¹

האם ניתן לחלק ולומר שיש רק חיוב להעלות את הנבלה מהבור למקום שהייתה (וכאן הרכב נמצא במקום שהיה לפני התאונה), אך לא שמענו חיוב לקחת את הנבלה למקום שניתן לשום ולתקן אותה (מוסד). נראה שישנה ראייה מדברי הגמרא שהביאה בשם אבא שאול "יביא עדודה לב"ד" ופרש"י לשומה כמה היא שווה, משמע שאף זה מכלל חיוב המזיק.

3. דלק - אלי תובע את הדלק שנשפך על סך 100 ₪. אם אכן הדלק נשפך ישירות מחמת המכה אזי דוד חייב בכך אולם ישנו ספק מציאותי האם

¹ ואף שמחיר הרכב במקום התאונה ובמוסד הוא אותו מחיר, מכל מקום חייב המזיק בגרירה כפי שמבואר בהמשך הגמרא שם "בבירא שויא זוזא ואגודא נמי שויא זוזא".

המכה של הטרקטורון פערה את החור או שהדלק נשפך לאחר זמן מסיבה מקרית אחרת כגון שהגרר העלה את הרכב וגרם לשפיכה וכדומה, מספק אין לחייב את דוד בתשלום.

4. רכב חלופי - נסיעות למשרד הרישוי, ובוחן רכב וחיפוש רכב חלופי על סך 200 ₪.

לדעתנו תביעות אלו דינן להדחות, משום שאין כאן אחריות ישירה של דוד לפעולות אלו והן אינן אפילו בגדר נזק בגרמא.

סיכום התביעות הנלוות לנזק הרכב: דוד חייב 340 ₪ דמי גרירה.

תביעות נוספות

1. ימי עבודה - אלי תובע שלושה ימי עבודה כפי שהורה הרופא, הסכום הוא 600 ₪.

לתביעה צורף תלוש המשכורת. אכן, הפסד שנגרם כתוצאה מהפגיעה של אלי מוטלת על דוד ולכן הוא חייב בתשלומי "שבת"². על פי דין, מכיון שהתובע לא נדרש ללכת לעבודה וגם הוא נהנה מכך, החיוב אינו מלא אלא כ"פועל בטל מאותה מלאכה" (רמב"ם חובל ב,יא), לכן יש להוריד³ שליש מהחיוב ונשאר החוב על סך 400 ₪.

2. העברת בעלות, ובדיקת משכון - אלי תובע תשלום על העברת בעלות וכן בדיקת משכון וכן ריבית בנקאית.

כל התשלומים הנ"ל אינם הזק ישיר של דוד ולכן אין לחייב אותם וכפי שהתבאר לעיל (סעיף 5).

² אף שישנה מחלוקת בין השו"ע לרמ"א (חו"מ סימן א) האם דנים תשלומי שבת בזמן הזה? גם הרמ"א כתב לחייב לפי מה שיטילו הדיינים, והשו"ך הביא שהמהרש"ל פסק כשו"ע, והחתימה על שטר הבוררות שלנו מונעת טענת קים לי.

³ ה"ט"ז בסימן שלג כתב לשער בחצי מהסכום אומנם כיום מורים להפחית פחות, עקב הלחץ הכלכלי הקיים.

3. הוצאות משפט - אלי תובע החזר הוצאות משפט, מדיניות בית הדין היא לחייב רק את התובע בהוצאות משפט כפי שמובא בשולחן ערוך בסימן יד.

4. זמי תיקון הגדר - אלי תובע החזר עבור הגדר שנהרסה על סך 300 ₪. לדעתנו אי אפשר להטיל את האחריות לנוק על דוד. אומנם הנזקים שנגרמו מעצם המפגש עם הטרקטורון מוטלים על דוד, אך הנזק לגדר נגרם רק לאחר המפגש כאשר הרכב של אלי סטה ממסלולו ונתקע בגדר, פעולה זאת מתייחסת לאלי⁴ ולא לדוד.

בנוסף, מצד הדין גם אלי פטור על הנזק כלפי בעלי הגדר, משום שזה הוא אונס גמור.

הכרעה בתביעות הנוספות

דוד חייב על ביטול שלושה ימי עבודה של אלי סך של 400 ₪.

החלטה

1. דוד לוי ישלם לאלי כהן סך של 13,970 ₪
2. התשלום בתוך חודש ימים, עד יח אב התשע"א (18/8/11).
3. פסק הדין ניתן ביום יח תמוז התשע"א (20/7/11).

על החתום

הרב אריאל בר-אלי

הרב דוד פנדל

הרב דרור טוויל

⁴ לכל היותר מצד דוד יש פה גרמא בנויקין ואולי פחות מכך, מכיוון שהתגובה של אלי יכולה להיות באופנים שונים (למרות שהוא אונס). הוא יכול להסיט את ההגה לצדדים שונים. בדומה לכך מובא בגמ' קידושין כד, ב על המבעית את חבירו "מכיוון שבר דעת הוא, איהו מיבעית נפשיה" ובספר יד רמה שהיה לו לסובב את הראש.